

A téli kertben a zöldségek között

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив; проф. д-р Винелина Янкова, ИЗК "Марица" в Пловдив; гл.ас. д-р Дима Маркова

Дата: 18.01.2021 *Брой:* 1/2021

A zöldségtermesztők munkája télen sem áll meg. Ekkor kezdődik az új vegetációs időszakra való felkészülés. Meghatározzák a területeket, eltávolítják az előző vegetáció növényi maradványait és a gyomokat. A talajt megművelik.

A talaj mélyszántása a legkésőbbi zöldségek, mint a póréhagyma, retek, késői fejes káposzta és brokkoli betakarítása után már decemberben el kell, hogy kezdődjön. A káposztatörzseket és minden egyéb növényi maradványt el kell távolítani a kertből és megsemmisíteni. Ha a kertben maradnak, biztos telelőhelyet nyújtanak néhány legmakacsabb kártevő – például drótférgek, levéltetvek – számára. A mélyszántás sokrétű jelentőségű – mély művelési réteget hoz létre és javítja a talajszerkezetet.

Minden gazdaság tulajdonosa, illetve termelő elkészíti a tervet arról, hogy mely növényeket, mely területeken és milyen mennyiségben fog termeszteni. Ezt a tervet össze kell hangolni a termékek értékesítési lehetőségeivel, a talajjellemzőkkel, a növények igényeivel, a parcellák expozíciójával, a vízforrás rendelkezésre állásával és nem utolsósorban a régió éghajlati jellemzőivel, amelyek meghatározóak a termelési rendszerek szempontjából.

Az év ezen időszakában kiemelt jelentőségű a **zöldségfajta sikeres kiválasztása és a szükséges magvak beszerzése**. Az értékelés során nemcsak a saját ízléshez vagy a fogyasztói preferenciákhoz kapcsolódó különböző minőségi mutatókra kell figyelni a piaci termelés esetén, hanem az érési időre is, annak érdekében, hogy a kívánt időszakban fedezni lehessen az igényeket. A fajta kiválasztásakor nagy jelentőségű a termékenysége (hozama), az ízminősége és nem utolsósorban a betegségekkel és kártevőkkel szembeni rezisztenciája. A **magvak** alapvető fontosságúak a zöldségtermesztők számára. Ezeket időben kell beszerezni. Ma a piac jelentős választékot kínál, de az utolsó pillanatban nem találhatjuk meg, amire szükségünk van, és keresés közben elszalaszthatjuk a kedvező időablakot.

Jelenleg hazánkban a zöldségeket védett termesztőberendezésekben és szabadföldön egyaránt termesztik. A védett termesztőberendezések közé tartoznak az acél-üvegházak, a polietilennel borított fóliasátrak és az alacsony alagutak. Elterjedtebb és nagyobb léptékű a szabadföldi termelés – az úgynevezett téri termelés.

A zöldségek fóliasátorban történő termesztése szinte egész évben tart, és számos előnnyel jár a téri termeléssel szemben. Ebben a rendszerben a növények védettek a szélsőséges körülmények – szél, heves esőzések, alacsony hőmérséklet – ellen. Ebben az időszakban fejeződik be a késői termelés. Ahol lehetséges, gázosítást végeznek, hogy formalin (60 l) és kálium-permanganát (6 kg) párologtatásával 0,1 hektáron megsemmisítsék a betegségek és kártevők tartalékállományát a régi növényeken. Alkalmazható kénszublimációval történő kezelés is – 5 kg/0,1 ha. A helyiség alapos szellőztetése és a növények megszáradása után az összes növényi maradványt és gyomot összegyűjtik, eltávolítják és kijelölt helyeken megsemmisítik. A talajt kerti állapotra művelik. Szükség esetén előzetesen megnedvesítik. A talajprofil a termesztendő növénytől függően alakul ki. Ha ősszel fumigánsokkal történt fertőtlenítés, a gázmentesítés ellenőrzése kötelező.

A korábban kiürített fóliasátrakban már termesztik a salátát, retket, hagymát és zöld fokhagymát, valamint spenótot, amelyek a vetés és ültetés időpontjától függően különböző fejlődési stádiumban vannak. Ahol megfelelő hőmérséklet és levegő páratartalom van, a salátát lisztharmat, szürkepenész vagy levéltetvek is megtámadhatják. A növényvédő kezeléseket csak végső esetben, a növények fejlődési stádiumának és a termékek betakarítás előtti várakozási idejének megfelelően végzik. Jóváhagyott termékek: a lisztharmat ellen –

Galbex 250 g/0,1 ha, betakarítás előtti várakozási idő 15 nap; Kylate WG 250 g/0,1 ha, betakarítás előtti várakozási idő 15 nap; Keyfol WG, betakarítás előtti várakozási idő 15 nap; a szürkepenész ellen – Serenade ASO SC 400 ml/0,1 ha; Fontelis SC 150 ml/0,1 ha, betakarítás előtti várakozási idő 7 nap; a levéltetvek ellen – Closer 120 SC 20 ml/0,1 ha, betakarítás előtti várakozási idő 7 nap; Biscaya 240 OD 0,06%, betakarítás előtti várakozási idő 3 nap; Mospilan 20 SG 25 g/0,1 ha, betakarítás előtti várakozási idő 14 nap; Poleci 50 ml/0,1 ha, betakarítás előtti várakozási idő 3 nap; Oikos 100–150 ml/0,1 ha, betakarítás előtti várakozási idő 7 nap; Chrysant EC 60 ml/0,1 ha, betakarítás előtti várakozási idő 2 nap. Más jóváhagyott levéltetvészerek is használhatók.

A palántatálcákat, cserépeket, káposztáskapákat, ásókat és egyéb szerszámokat réz-szulfát 2%-os oldatában 24 órán át áztatva lehet fertőtleníteni.

A palántanevelő berendezéseket előkészítik a fűtetlen üveg- és polietilén fóliasátrak, valamint az alacsony alagutak számára történő palántavetésre. Megtisztítják az előző vegetáció növényi maradványaitól, gyomaitól és önkéntelenül felbukkant növényeitől. Előkészítik a palántaalapzatot. A legjobb, ha az tőzeg-perlit keverék, amellyel a magtálcákat, palántázó ládákat és cserépeket töltik meg. Ha ezeket közvetlenül a talajra helyezik, a felszínt jól ki kell egyenlíteni. Erre polietilén fóliát fektetnek, amely elszigeteli a palántatároló edényeket a talajtól és megakadályozza a kórokozók és kártevők átjutását.

A vetéshez fertőtlenített magvakat kell használni; ezt az eredeti csomagoláson feltüntetik. Ha ilyen jelzés hiányzik, akkor a fertőtlenítést a következő módon kell elvégezni:

- Az uborka magvak hőkezelése termosztátban vírusok ellen meghatározott séma szerint. Ezt csak szakemberek végzik, hogy ne károsítsák a magok csírázókéességét.
- Áztatás kémiai oldatokban:
 - Perhidrol 3%-os oldatában (1 rész perhidrol (30%) + 9 rész víz) a következő expozíciós idővel: paradicsom 25 perc, uborka – 20, paprika és padlizsán – 30, tök – 60, görögdinnye – 120, kis magvú növények – 15 perc. A magvakat folyamatosan kevergetik, majd folyó víz alatt 30 percig öblítik és megszárazítják.
 - Sósav 20%-os oldatában 30 percig, amely vírusok és baktériumok ellen hatásos.
 - Forró vízben (50–52⁰ C) történő kezelés baktériumok és gombák ellen kis magvú növények esetén.

– A magvak porítása 2 g Captan 50 WP/1 kg mag mennyiségben a magok vetése utáni másodlagos fertőzések elleni védelem érdekében.

Ha olyan palántaalapzatot használnak, amelyhez talajt vagy istállótrágyát adnak, azt fertőtleníteni kell, vagy a vetőágyat porítják 3–4 g/m² Medyan Extra 350 EC, Kocide 2000 WG vagy Funguran OH 50 WP mennyiségben. Mielőtt a magokat alapzattal befednék, szórnak cserebogárpárnak csalétket – 500 g/0,1 ha Force 1.5 G vagy 1,2 kg/0,1 ha Belem 0.8 MG.

Téri termelés

A területek meghatározása után elkezdődik a talaj előkészítése a következő vegetációs időszakra. A szántás után profilkészítést végeznek azokon a parcellákon, ahol a zöldségeket felemelt ágyásokon fogják termesztetni.

Januárban előkészítik a burgonyát a telepítésre. A helyiségeket és a rekeszeket réz-szulfát 2%-os oldatával fertőtlenítenek. Csak egészséges gumókat válogatnak ki a csíráztatásra.

Elkezdődik a területek előkészítése a korai zöldségnövények – lóbab, borsó, hagyma, fokhagyma, burgonya stb. – vetésére és ültetésére. A hagymaszeleteket és fokhagymagerezeket porítással kezelik 2 g/kg Dithane M-45 mennyiségben. A borsómagvakat ugyanezzel a termékkel kezelik.

Bulgáriában a téri termelésben három termelési rendszer különül el egyértelműen: korai, középkorai és késői. A korai termelés magjait január végén – február elején, a középkorai termelését február végén – március elején, a későit pedig május közepén vetik.

A termelőknek el kell dönteniük, hogy mely növényeket és azok mely fajtáit fogják termesztetni, milyen területeken és mely elővetemények után ültetik azokat. Célszerű a kedvezőtlen körülményekkel, valamint a betegségekkel és kártevőkkel szemben rezisztens fajtákra támaszkodni. A növények megfelelő elhelyezéséhez a zöldségkertben fontos a táblanapló vezetése. Ezzel követni lehet az egyes növények helyzetét, rögzíteni, hogy milyen műtrágyákat alkalmaztak, mely fajtákat ültettek, a telepítés vagy vetés időpontját, és mikor történt a betakarítás. A naplóba feljegyezhetők az előfordult betegségek és kártevők is, hogy mely növényvéd